

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
LJUBLJANA

ODDELEK ZA KMETIJSKO SVETOVANJE

Izpostava Litija

Valvazorjev trg 3, 1270 Litija

Litija, 09. 08. 2024

Porast invazivnih tujerodnih vrst rastlin na območju občin Litija in Šmartno pri Litiji

Invazivne tujerodne rastline so vrste rastlin, ki so bile vnesene v okolje, kjer niso naravno prisotne, ter se hitro širijo in tako povzročajo škodo ekosistemom (biotska raznovrstnost, bolezni, škodljivci,...), gospodarstvu (manjši pridelki, višji stroški vzdrževanja javnih površin,...) in zdravju ljudi (alergije, poškodbe kože,...). Zaradi svoje prilagodljivosti in agresivne rasti lahko izpodrivajo avtohtone rastlinske vrste in spreminjajo habitatne pogoje.

Ljudje smo s svojim ravnanjem hote ali nehote te vrste razširili v Sloveniji. Najpogosteje rastejo ob cestah, železnicah, gradbiščih, zapuščenih vrtovih in njivah, ter ob rekah in potokih.

Tudi na našem območju na terenu opažamo porast prisotnosti invazivnih rastlin, na kar nas opozarjate tudi odgovorni nosilci kmetijskih gospodarstev, za kar smo vam hvaležni. Seveda se na vsak vaš klic odzovemo, si ogledamo teren in svetujemo lastnikom zemljišč, kjer se pojavljajo invazivne rastline, kako jih učinkovito omejevati oz. odstranjevati.

Na območju občin Litija in Šmartno pri Litiji so se v zadnjih letih posamezne invazivne rastline zelo razširile, zato vam te tudi podrobneje predstavljamo:

- **Ambrozija** (*Ambrosia artemisiifolia*): Enoletna, precej razrasla rastlina s tanko, ravno korenino. Listi so premenjalno razvrščeni, dvakrat pernato deljeni. Listni pecelj je porasel z redkimi, dolgimi štrlečimi dlakami. Moška socvetja so viseči koški v dolgem pokončnem enostavnem grozdu na vrhu poganjkov. Ženska socvetja se razvijejo v zalistjih. Plod je orešek, ki se razvije iz celotnega ženskega socvetja in nima dlačic.
- **Japonski dresnik** (*Fallopia japonica*): Do 2 m visoka zelnata trajnica z razraslimi koreniki, ki lahko segajo več metrov v globino in širino; steblo votlo, kolenčasto. Listi spiralasto dvoredno nameščeni, s škornjico, kratkopecljati, široko jajčasti, s prisekanim dnom, dolgi do 15 cm, čvrsti, na otip gladki, na žilah posamezne enocelične papile. Cvetovi enospolni, ženski, s 5 belimi cvetnimi listi, v gostih grozdastih socvetjih.
- **Žlezava nedotika** (*Impatiens glandulifera*): Visoka enoletnica z golim, kolenčasto odebeljenim ter votlim in sočnim stebлом. Listi so nasprotni, v zgornjem delu po tri v vretencu. Po obliki so jajčasto suličasti, po robu nazobčani. Na listnih pecljih so žlezni laski. Cvetovi so veliki 2–4 cm in združeni v latasta socvetja. Venčni listi so škrlatni ali rožnati. Dva stranska venčna lista sta zrasla v čeladasto tvorbo, trije pa so prosti. Ostroga je vrečasta, zadaj naglo zožena v ozko valjast vrh. Plod je glavica (mnogosemnski suhi plod). Zrel plod se eksplozivno odpre in se iz njega usujejo številna semena (izmet semen več metrov daleč).

- **Enoletna suholetnica (*Erigeron annuus*):** Enoletna, pri nas pogosteje dvoletna rastlina s pokončnim, razvejenim, raztreseno dlakavim stebлом. Listi so svetlo zeleni, po obeh straneh dlakavi. Spodnji listi so narobe jajčasti, dolgi do 10 cm, s krilatimi peclji. Zgornji listi so suličasti do črtalasti, nazobčani do celorobi, dolgi do 9 cm in široki do 2 cm. Beli do rožnati jezičasti in rumeni cevasti cvetovi so združeni v številne 15–20 mm široke koške. Enosemnski plodovi so dolgi 1–1,5 mm, s kodeljico iz ščetin.
- **Veliki pajesen (*Ailanthus altissima*):** Dvodomno, listopadno drevo z debelimi vejami. Skorja je gladka in sivkasta. Listi so premenjalno razvrščeni, dolgi več decimetrov, goli, pernato sestavljeni s kratkopecljati širokosuličastimi lističi, ki imajo pri listnem dnu 2–4 žlezne zobce. Lističi, moški cvetovi in mladi poganjki imajo močan, neprijeten vonj. Cvetovi so majhni, združeni v velika, gosta, pokončna socvetja. Plodovi so širokosuličasti krilati oreški s semenom v sredini, ki postopno odpadajo do naslednje pomladi.
- **Kanadska zlata rozga (*Solidago canadensis*):** Zelnata trajnica, visoka do 2 m, spiralasto olistana, steblo zgoraj (predvsem v socvetju) gostodlakavo. Listi suličasti do podolgasto suličasti, nazobčani, sedeči ali kratkopecljati, spodaj gostodlakavi. Na vrhu poganjkov razvejano socvetje s številnimi koški, dolgimi 2–3 mm; cvetovi rumeni, jezičasti komaj daljši od ovojka. Plod 0,9–1,2 mm, dolga rožka z do 2,5 mm dolgim šopom laskov.

Vplivi na gospodarstvo

Do gospodarske škode lahko prihaja neposredno, ko namnožitev posamezne vrste vpliva na zmanjšan pridelek, izginjanje komercialno izkoriščanih vrst, ali pa ko je treba zaradi neke vrste spremeniti načine ravnanj (pogostejša košnja, večja zahtevnost ter pogostejša čiščenja in popravila in podobno). Posredno pa nastajajo stroški tudi z ukrepi za preprečevanje razširitve invazivnih vrst (tretiranje predmetov, pogostejša preverjanja oziroma kontrole produktov in podobno), z ukrepi za vzdrževanje populacij ali pa z njihovim odstranjevanjem.

Kako ravnati, da bomo preprečevali razraščanje invazivnih rastlin:

Preventiva:

- zemlje in peska z območij, kjer so invazivne tujerodne vrste, ne raznašajmo naokrog,
- kadar zaradi gradnje ali zemeljskih del odstranimo naravno rastlinstvo, ga čim prej obnovimo z vrstami, ki so tu doma,
- akvarijskih rastlin in živali ne izpuščajmo v naravo,
- v društvih (npr. hortikulturnih, turistično opleševalnih) organizirajmo izobraževanje svojih članov o invazivnih tujerodnih vrstah in ravnajmo tako, da bo tveganje kar najmanjše,
- o invazivnih tujerodnih vrstah poučimo tudi svoje domače, prijatelje in sosede,
- na vrtu invazivne okrasne rastline zamenjajmo z neinvazivnimi.

Omejevanje:

- ročno puljenje, prekopavanje,
- večkratna košnja,
- kombiniranje mehanskih in kemičnih ukrepov.

Pri omejevanju širjenja invazivnih vrst rastlin moramo sodelovati tako kmetje kot vse državne javne službe in institucije, ki delujemo na tem področju. **Le s skupnim delom in ozaveščanjem širše javnosti bomo lahko uspešni!**

Slika 1: Enoletna suholetnica (foto Anja Bevc)

Slika 2: Ambrozija (foto Anja Bevc)

Slika 1: Veliki pajesen (foto Anja Bevc)

Slika 4: Žlezava nedotika (foto mag. Sonja Zidar Urbanija)

Slika 5: Kanadska zlata rozga (foto Anja Bevc)

Slika 6: Japonski dresnik (foto mag. Sonja Zidar Urbanija)

Članek pripravili:

Anja Bevc, terenska kmetijska svetovalka

Mag. Sonja Zidar Urbanija, terenska kmetijska svetovalka